

1968-5

Maandschrift voor

BIJENTEELT

Versijnt maandelijks

Jaargang 70 - mei 1968

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

Wijzigingen

PRIJSLIJST 1968

GENORMALISEERDE SIMPLEXKAST

1. Bodem met vliegplank	f 14,50
2. Lage buitenrand	f 12,50
3. Hoge buitenrand	f 13,50
4. Broedkamer met draaglijsten	f 10,—
5. Broedkamer met afstandrepen	f 11,—
6. Honingkamer met draaglijsten	f 8,50
7. Honingkamer met afstandrepen	f 9,50
8. Schuin dak	f 17,50
9. Plat dak	f 16,—
10. Reisraam	f 6,—
11. Separator	f 15,—
12. Voerbak Ir. Mommers	f 15,—

SPAARKAST

20. Broedkamer met vaste bodem, met draaglijsten	f 22,—
21. Broedkamer met vaste bodem, met afstandrepen	f 23,—
22. Losse bodem	f 15,—
23. Bovenbak broedkamer, met draaglijsten	f 17,—
24. Bovenbak broedkamer, met afstandrepen	f 18,—
25. Bovenbak honingkamer, met draaglijsten	f 14,—
26. Bovenbak honingkamer, met afstandrepen	f 15,—
27. Dekplank	f 4,—
29. Reisraam-separator	f 10,—
30. Voerbak Ir. J. Mommers	f 15,—
31. Dak	f 16,—

Zesramer

44. Dak	f 13,50
-------------------	---------

GOEDE DINGEN

BIJENHUIS-WAGENINGEN

TEL. 08370-2863 — GIRO 823276

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.
Redacteur: R. P. Groenveld. Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans.
Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betalingen van advertenties
en speurbijtjes. Giro: 846801.

Die Willem!

Nauwelijks was Willem's betoog over het optreden van bijenziekten en het mogelijke verband met de wintersterfte van de bijen naar de redacteur of de beer was al los. Er waren vanzelfsprekend meer imkers; die de aangehaalde artikelen hadden gelezen of er over hadden gehoord. Gevolg: vragen in de vragenrubrieken van de bladen en natuurlijk tegengestelde meningen. Ik heb u uitvoerig op de hoogte gebracht van de meningen van twee voorstanders, de een 'n gewone imker (maar onderschat de oplettende en goed waarnemende imker niet!) de ander een wetenschappelijk werker, beide langs verschillende wegen tot de conclusie gekomen: Het aanzuren van het wintervoedsel is bevorderlijk voor de gezondheid van de bijen. Ter wille van de objectiviteit mag ik u het geluid van hen, die daar anders over denken, niet onthouden. In het novemberno. 1967 van „Der Imkerfreund“, het blad van de Beierse imkers, stelt een lezer de volgende vraag: Men heeft mij verteld dat men in het buitenland, ik geloof in Oostenrijk, aan het wintervoer een zuur toevoegt. Daardoor zou de omzetting van de suiker voor de bijen gemakkelijker worden. Zit daar iets in en zo ja, hoe doet men dat?

De redacteur van de „Imkerfreund“, Pfarrer Edmund Herold, die o.a. samen met Dr. Anton Büdel het moderne en vrijwel het gehele gebied van de imkerij omvattende werk „Bienen und Bienenzucht“ schreef, geeft hierop het volgende antwoord: Mij heeft dezelfde vraag ook al bezig gehouden. Wij hebben redenen, aan te nemen, dat de productie van invertase door de klieren, zoals elke klierafscheiding, een behoorlijke belasting van de bijen is. En dat in het bijzonder, als deze niet zo terloops, als een vanzelfsprekende functie, in kleine omvang plaats vindt, maar als deze productie op volle toeren moet draaien. Dat is het geval bij de zware eisen, die aan deze klieren worden gesteld bij het met grote hoeveelheden tegelijk voeren en eveneens bij een zware dracht. Het gevaar kan zelfs bestaan, dat de bijen met hun klierafscheiding achterblijven bij de behoefte. In ieder geval dient men rekening te houden met een sneller slijtage en kortere levensduur van de bijen. De gedachte de bijen te helpen,

Ha die Willem...

door de omzetting van de bijensuiker te bevorderen, ligt dus voor de hand. Om de bijen te helpen heeft men soms citroenzuur aan de suikeroplossing toegevoegd. Men heeft er echter daarbij niet aan gedacht, dat het **koud waardevol** is.

Slechts bij verwarming van langere duur wordt de omzetting van de suiker door het zuur gekatalyseerd (bevorderd). Goed, dan verwarmen we. Bewijzen we de bijen daarmee een dienst? De bekende Engelse onderzoeker L. Bailey zegt: neen. Integendeel, we hebben ze schade toegebracht! Volgens zijn onderzoeken is elke suiker, als daaraan minerale of organische zuren worden toegevoegd, giftig voor bijen, met het ferment invertase echter niet. Wat de oorzaak daarvan is weet hij niet. Hij veronderstelt dat door de inwerking van het zuur, een of andere tot nu toe onbekende stof ontstaat, die schadelijk voor de bijen is. De verschillende stoffen, waartegen hij verdenking koesterde, zijn het niet, althans niet in de hoeveelheden, waarin zij in het verwerkte voer voorkomen, (mierenzuur, laevulinezuur, 5-hydroxymethylfurfuraldehyde of de zouten, waardoor deze zuren worden geneutraliseerd).

Bailey komt aldus tot de slotsom, dat gewone zuivere suiker tot op heden het beste is, wat wij de bijen kunnen voeren.

(Beecraft 9. '67.) (Toevoeging van het ferment invertase is waarschijnlijk te moeilijk of te duur?! Wie kan daarover inlichtingen geven?) Aldus redacteur E. Herold in de „Imkerfreund“. Willem tekent hierbij, naar hij hoopt ter verduidelijking, het volgende aan. De hierboven genoemde stof invertase, behoort tot de enzymen of fermenten. Hiertoe behoren tal van stoffen die in de levende organismen bij tal van omzettingen een bevorderende en versnellende werking hebben. Stoffen die een dergelijke werking hebben, duidt men in het algemeen aan

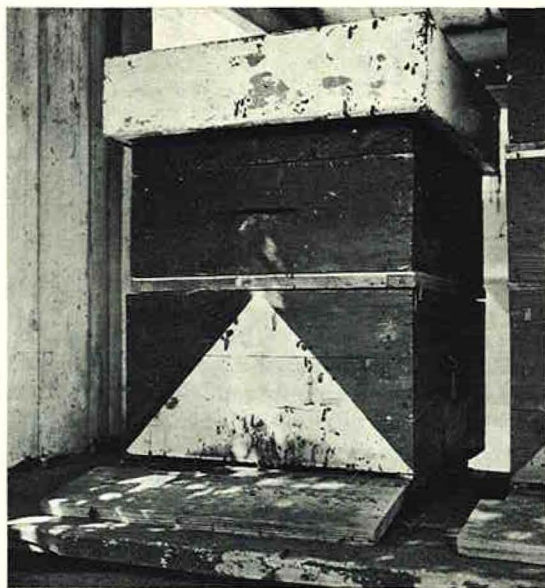
met de naam katalysatoren, vandaar dat E. H. zegt dat slechts bij verwarming van langere duur de omzetting wordt gekatalyseerd. Invertase behoort tot de groep enzymen die koolhydraten, (waartoe suiker behoort) splitsen. Deze hele groep heet de carbohydrasen. De invertase wordt tegenwoordig veelal aangeduid als saccharose en splitst saccharose oftewel rietsuiker in glucose en fructose. Willem hoopt dat u er geen aseritis van krijgt.

Mensen, Willem heeft zijn slinger als een oude schoenborstel. Zijn rubriek heeft minstens twee lezers, gezien de brieven die de afgelopen maand binnenkwamen en die twee briefschrijvers kraken hem ook nog niet eens helemaal af. Is dat even wat! Een van de briefschrijvers wil dat ik hem in mijn antwoord aanduid als „Pietje Eigenwijs”, maar dat wil Willem niet want Willem is eigenwijs genoeg om te beweren, dat iemand die kritische kanttekeningen plaatst daarom nog geen eigenwijzerik is. Deze steunpilaar van mijn zelfrespect schrijft betreffende de „Willem-artikelen”:

„Er zit natuurlijk wel wat in om te zeggen: Als de bijen ziek worden hebben ze gebrek ergens aan. Als ze geen gebrek hadden, hetzij aan voedingsmiddelen, hetzij aan geneesmiddelen zouden ze nooit ziek worden, **dus daar zijn wij het over eens: ze hebben gebrek ergens aan.** Maar volgens mij hebben ze geen gebrek aan zuur, we laten dan nog maar buiten beschouwing dat, als ze gebrek hadden aan zuur we toch beslist geen rabarber moeten geven, wat oxaalzuur bevat; en dat oxaalzuur heeft de vervelende eigenschap dat het kalk onwerkzaam maakt, de kalk die nodig is voor de „stevigte” in de bij. We zouden ze ook geen citroenzuur moeten geven. Citroenzuur is een „eindproduct van een verbrandingscyclus” de citroenzuurcyclus genaamd. Als we dan toch een zuur willen geven zou het een hoger vetzuur moeten zijn, wat de bijen kunnen maken uit suiker.

We moeten ze dus suiker geven en dat doen we al, waarom dan al dat gemier met zuur. We zullen dan ook maar buiten beschouwing laten, dat de bijen zo'n geringe concentratie zuur toch niet kunnen proeven. Maar het is altijd gemakkelijk gezegd je moet ze geen zuur geven, maar stel er eens wat anders tegenover. We zullen dan eerst eens zien wat de biochemie ons leert over de „gebreksziekten”. Als belangrijkste voedingsstoffen noemen we dan a. koolhydraten, b. vetten en c. eiwitten.

De koolhydraten geven we de bijen al in de vorm van suikers. De vetten kunnen de bijen maken uit de koolhydraten. De eiwitten, en hierbij behoren ook de enzymen die nodig zijn voor de vorming van vetzuren uit de koolhydraten, kunnen de bijen maken uit aminozuren.

Het lijkt mij voor de hand te liggen, dat een gebrek aan aminozuren de gebreksziekten veroorzaakt. Hoe komen we nu aan aminozuren?

Van de ruim 20 aminozuren, waaruit levende wezens eiwitten kunnen maken worden de meesten gemaakt in het plantenrijk. De plant is het enige levende wezen dat in staat is uit anorganisch materiaal aminozuren op te bouwen. De dieren zijn wel in staat uit aminozuren, die ze toevallig niet nodig hebben andere te maken die ze wel nodig hebben, tenminste de meeste aminozuren kunnen zo in het dierenrijk ontstaan, uitgezonderd enkele, o.a. cysteïne, valine, lysine en tryptofaan. Deze aminozuren dienen de dieren dus op te nemen, waarschijnlijk zullen de meeste wel voorkomen in nektar en stuifmeel. Zouden de bijen een van deze belangrijke aminozuren niet krijgen dan zou er kans zijn op gebreksziekten. Het beroerde is dat de aminozuren, in tegenstelling tot de vetten (en tot vet omgevormde koolhydraten) niet door een dierlijk lichaam in voorraad gehouden kunnen worden. Zij moeten bij gebrek aan bepaalde aminozuren eiwitten uit hun eigen weefsel afbreken, dit houdt in verzwakking van dit weefsel en kans op ziekten.

In de literatuur heb ik gevonden dat in honing, het natuurlijk wintervoedsel voor de bijen, altijd nog 1 à 2% eiwitten aanwezig is, de samenstelling van deze eiwitten heb ik niet kunnen vinden. Wat doen de imkers, ze nemen de honing af en voeren met eiwitloze suiker. Hier ligt volgens mij het grote probleem. Volgens mij is in het voorjaar de enzymconcentratie in de bij zo gezakt door gebrek aan aminozuren, dat de koolhydraten (suikers) niet meer omgezet kunnen worden in de zo nodige vetzuren; dat de ph. in de bij stijgt is dus een bijkomende om-

standigheid. Door het voeren met „zuren” worden de omstandigheden, verlaging van de ph., iets gunstiger voor het vormen van enzymen en enzymreacties, maar dit gaat ten koste van de eiwitten uit het bijenlichaam, uiteindelijk dus toch verzwakking.

Toevallig had ik verleden jaar een zeer sterk volk, dat ik naar mijn idee met ruim 15 kg suiker goed had ingewinterd. In de tweede helft van februari schrok ik van het grote aantal dode bijen op de bodemplank van de kast. Bij deze kast snel even onder het kleedje gekeken en o schrik nog maar op drie ramen bijeen. Toch te zuinig ingevoerd? Dan maar borstplaat op de kast, maar door deze borstplaat mengde ik een hoeveelheid gemalen T.V.P. „kunstvlees”, dat gemaakt is van sojabonen onder toevoeging van ontbrekende aminozuren. Dit T.V.P. heeft 18 aminozuren, waaronder **alle** belangrijke, een volwaardig voedsel dus. Het T.V.P. heb ik eerst fijngemalen in de koffiemolen, daarna aan het kokende water toegevoegd en daarna de suiker toegevoegd. De borstplaat werd door de bijen genomen, eerst was het verbruik snel, daarna langzamer, dus toch suikergebrek. Na 4 weken was de borstplaat nog niet helemaal op, is het verbruik dan maar zo weinig, heb ik zo weinig bijen over? Na 5 weken hadden we een mooie warme zondag, dan maar controle, resultaat: er was nog zeker alles bij elkaar een vol voerraam suiker, geen stuifmeel, bijen op 9 à 10 ramen, waaronder veel lichter gekleurde jonge bijen, verschillende goede ramen broed, waaronder zeker 1 à 1½ raam gesloten broed. Zouden de bijen dus toch aminozuurgebrek gehad hebben? Dit komende najaar meng ik zeker bij enkele kasten ½ à 1 % T.V.P. door het suikerwater, volgend jaar het resultaat maar afwachten. Ik verwacht er veel van. Wie experimenteert met me mee?” Tot zover de gemaakte opmerkingen. Nu had Willem zich heilig voorgenomen niemand meer tegen de schenen te schoppen, want het zere-benen-bataljon dat hij op deze wijze in de loop der jaren heeft gevormd, schijnt een akelige omvang te hebben gekregen. Maar ik kan er toch niet aan voorbij schrijver attent te maken op enkele zwakke plekken.

In de eerste plaats maakt hij, zoals overigens algemeen gebruikelijk, de vergissing Willem verantwoordelijk te stellen voor het geschrevene, maar Willem heeft met naam en toenaam vermeld wie de auteurs zijn en tevens uitvoerig de plaats aangegeven, waar de oorspronkelijke artikelen zijn te vinden. Willem heeft daar wel een eigen beschouwing aan vastgeknoopt over de z.i. onverantwoordelijke wijze waarop er in de volken wordt gerommeld en daarvoor is hij uiteraard persoonlijk verantwoordelijk.

Dan zegt schr. oxaalzuur tast kalk aan en die is

nodig voor de stevigte in de bij. Nu krijgt de bij zijn „stevigte” niet zoals de mens en hogere dieren uit een kalk bevattend beendergestel, maar ontleent zijn weerstand aan een chitinepantser en ook de delen die versterkt zijn, zoals b.v. de vleugelranden, hebben een extrachitinelijstje. Schr. weet ongetwijfeld veel meer van organische scheikunde dan Willem, maar speurende in mijn boekenkast vind ik, dat chitine de meest in de natuur aangetroffen poly-saccharide is van een aminozuur, welke stikstofhoudend is. Het onderscheidt zich van beenstof door de hoge bestendigheid tegen zure of alcalische invloeden, dus voor dat verlies aan stevigte behoeft geen vrees te bestaan. Dan gebruikt schr. het woord „geneesmiddel”, maar ik zou hier toch nog een keer duidelijk willen stellen, dat het hier helemaal niet om een **geneesmiddel** gaat, maar dat het kernpunt is, **hoe kunnen we de omstandigheden, waaronder onze bijen thans leven en die zozeer zijn gaan afwijken van het oorspronkelijk milieu**, zo dicht mogelijk brengen bij die van het oorspronkelijk (bos) milieu.

Verder schrijft hij, dat z.i. het grote probleem is dat de bijen in het voorjaar de suikers niet meer kunnen omzetten omdat zij de daarvoor vereiste stoffen niet of niet in voldoende mate kunnen produceren, eenvoudig omdat er te veel van het organisme is geleverd en als hij nu eens op pagina 35 van het maartnummer — rechterkolom — wil kijken, dan is dat precies de conclusie, waartoe dr. Jachimowicz in zijn artikel komt. U is het dus ten principale volkomen met dr. J. eens. Uit te zoeken wat het beste is om hierin verandering te brengen kunnen wij heus beter aan de wetenschappelijke instituten overlaten.

Zullen we nu nog even in allen gemoede dat sterke volk van verleden jaar onder de loupe nemen? Het bestaat natuurlijk niet dat een goed volk in ons klimaat aan 15 kg wintervoedsel niet genoeg zou hebben. Ik hoop, dat niet elk kruimeltje honing, dat nog in het broednest zat er ook is uitgehaald, want dan wordt het natuurlijk een hachelijke zaak, al had het volk nog tweemaal zoveel suiker gekregen. Overigens, het is uitgesloten uit een proef met één volk in één (zachte) winter een conclusie te trekken. Laten we zeggen gedurende 5 tot 10 jaar met een groep van 50 volken en een controlegroep van dezelfde grootte en zoveel doenlijk onder dezelfde omstandigheden. Dus ik zou zeggen, rolt u de mouwen maar eens op. Maar er zijn nog wel enkele doodgewone imkerspraktijkopmerkingen te maken. Die suiker moet ergens gebleven zijn en is kennelijk niet in broed omgezet. De voor de hand liggende conclusie is dat het volk is beroofd. Soms heeft er tussen bijenvolken een stille roverij plaats, die alleen

bij nauwkeurige controle wordt ontdekt. Dat de bijen ineens minder hard aan de borstplaat gingen trekken kan natuurlijk een gevolg zijn van daling van temperatuur, maar het kan ook heel goed mogelijk zijn dat ze niet voldoende water hadden om de zaak vloeibaar te krijgen, want ik vermoed dat uw kunstvlees, waarvan Willem zich overigens verre zal houden, ook wel vocht aan zal trekken. Helemaal geen stuifmeel? Gebrek aan stuifmeel is moordend. Ergo in het najaar naar een dracht (heide geeft behoorlijk stuifmeel), zoveel mogelijk stuifmeelgevend gewassen in de omgeving planten en in het voorjaar en de zomer stamphoning maken (**maken, nooit kopen**), die, als niet naar een late dracht wordt gereisd, in het najaar bij het wintervoer kan worden gegeven of anders in het voorjaar — waarbij Willem aantekent, dat hij anders dan in noodgevallen een verwoede tegenstander van voeren in het voorjaar is.

Zo, dat was dan dat, met een woord van dank aan m'n annotator, voor de moeite die hij heeft genomen zich zo in deze materie te verdiepen en het ook nog op papier te zetten.

Als Willem dan nog heel even op z'n eigen toer door mag gaan, dan nog even iets over de afgelopen winter. Veel kan ik er nog niet van zeggen bij gebrek aan gegevens en het is ook nog wat vroeg, want als dit geschreven wordt beginnen we net aan het voortijdige zomertje aan het eind van maart, dat ons straks wel weer zal opbreken. Hoewel de winter, behoudens één nacht met 19° vorst bij ons, een echte kwakkel-winter was, liet op mijn stal een werkelijk volledige massale reinigingsvlucht lang op zich wachten en toen die eindelijk kwam bleek een van de volken in geringe mate aan roer te lijden (zie foto). Dit volk was vorig jaar mee naar de hei geweest en had nog al wat heihoning in de broedkamer, die is blijven zitten en waar de wintersuiker is bijgevoerd. Wel weer een ondersteuning van de stelling dat heihoning geen best wintervoedsel is, als de winterzit lang duurt. De uitvlucht kwam net op tijd, de raten zijn nog schoon gebleven. Hulde aan de zindelijkheid van de bijen.

Willem.

open ige notities

DE SUIKERSITUATIE

We zijn allemaal opgeschrikt door de veranderingen in de suikersituatie. Onaangenaam waren de verrassingen echter beslist niet. De suikerprijs is wéér een stuk lager dan vorig jaar. De imkers zijn niet meer gebonden aan de bepaalde hoeveelheid per volk. De suikerkaarten en de controle door de belastingen zijn afgeschaft. We moeten hierbij aantekenen, dat dit jaar een proefjaar is en we moeten nog afwachten, of deze regeling in de toekomst definitief wordt.

We weten al geruime tijd, dat er per 1 juli 1968 een regeling komt, die voor alle E.E.G.-landen geldt. Hoe die regeling er in bijzonderheden uit zal zien, kunnen we nog niet zeggen. Er zal in april een vergadering worden gehouden van het E.E.G.-comité van imkers. Daar kunnen we dus als collega's van de zes landen de situatie met elkaar bespreken. Dan volgt er overleg met de diverse regeringen. De Nederlandse imkers zullen via de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap hun wensen in Den Haag kenbaar maken. Tenslotte moeten de wensen en verlangens van de zes landen in Brussel worden besproken.

We weten uit ervaring, dat daarbij niet iedereen zijn zin kan krijgen. Over de **toekomst** kunnen we, op het ogenblik waarop we dit schrijven, dus nog weinig definitiefs zeggen.

De **tegenwoordige** situatie in de zes E.E.G.-landen is niet gelijk. Niet alle lidstaten b.v. geven een denatureringspremie voor bijensuiker. De voorschriften voor de denaturering zijn niet in alle zes landen gelijk. De leveringsvoorwaarden en -mogelijkheden zijn óók nog verschillend. Een lidstaat, die een denatureringspremie geeft, kan daaraan tot 1 juli zijn eigen voorwaarden verbinden.

Onze vereniging heeft de niet gemakkelijke opgave gehad om voor dit jaar te trachten uit de wel wat chaotische situatie de beste mogelijkheden voor haar leden te kiezen en zij heeft de normale hoeveelheid suiker gekocht. Op grond van de thans geldende bepalingen, moet deze vroeg worden afgenomen. We kunnen niet garanderen, dat we alle afdelingen van de gekochte voorraad kunnen leveren, dus wie het eerst komt het eerst maalt.

Bestellen de imkers méér suiker dan normaal, dan zullen we trachten dat meerdere bij te kopen. De late bestellers lopen dus de kans, dat zij de suiker niet meer op de thans geldende voorwaarden krijgen. Als er geen onvoorziene moeilijkheden komen, kan tot september nog suiker worden nageleverd op voorwaarden, die we t.z.t. aan de afdelingen bekend zullen maken.

UIT DE JAAGKIEPS

WAT DOET BELGIË ?

Onze Vlaamse vrienden hebben een enquête gehouden. Uit de antwoorden van 123 inzenders blijkt, dat ruim 29% het Dadantraam gebruikt, ruim 24% het simplexraam, ruim 18% het Kempische raam en ruim 8% het Langstrothraam. Van de 123 imkers waren er bovendien nog 38, die verschillende andere en hierboven niet genoemde raammaten hadden.

Op de vraag op welk standaardraam men zou willen overschakelen kwamen 62 antwoorden binnen. Ruim 33% stemde voor Dadant, ruim 32% voor simplex, ruim 18% voor het Kempische raam.

Ruim 53% van de Vlaamse imkers gebruiken Dadant- of Simplexramen en bijna 66% vinden Dadant of Simplex verkieslijk. Het is dus duidelijk, dat slechts één van deze beide het Vlaamse standaardraam zou kunnen worden en dat aan beginnende imkers alleen het Dadantraam of het Simplexraam mag worden aangeraden.

Meer dan 80% der Vlaamse imkers is voor een „bestendig secretariaat“, dus iets in de geest als wij in Wageningen hebben. Ruim 5% was daar tegen en bijna 14% stemde blanco.

Uit 119 antwoorden blijkt dat ruim 19% kunst-raat gebruikt met 800 cellen per dm², 48% met 750 cellen, 27% met 700 cellen en ruim 5% met 640 cellen.

Wij wensen onze Vlaamse vrienden de wijsheid en de kracht toe om op velerlei gebied tot grotere eenheid te komen.

ONZE PARA-GASKAMER

W. Weiske wijdde in „Imkerfreund“ november een beschouwing aan het gebruik van para voor de wasmotbestrijding. We nemen een paar nuttige wenken over.

Voor elke liter inhoud van uw ratenkast of van de broed- en honingkamers, die u als zodanig gebruikt, is 1 gram para nodig. Hebt u een ratenkast van bv. 100 liter, dan gebruikt u dus 1 ons para. Omdat para verdampt moet men eens per maand de hoeveelheid para aanvullen. Men schudt para niet op de bodem van de ratenkast, want dan verdampt het veel te snel. (Vele Nederlandse imkers zetten de pondsflacon

para zonder deksel boven in hun ratenkast. Als ze die bij het nakijken omgooien zijn ze een poosje zoet met het kristalletjes-zoeken. Daarom raden we aan een deksel met een flink aantal gaten op de flacon te schroeven. Heeft men de para niet meer nodig, dan vervangt men de deksel-met-gaten door een gewone deksel.) Als u in het voorjaar de aldus behandelde raten in een volk wilt hangen, moet u ze eerst een paar dagen luchten. Hebt u raten met voedsel in de gaskamer overwinterd, dan raadt Weiske u aan de raten een week te luchten. Hij voegt daar humoristisch aan toe: u gaat toch ook niet naar de schouwburg in een kostuum, dat regelrecht uit de mottezak komt?

HONINGPRIJS

„Imkerfreund“ geeft maandelijks o.a. de prijs, waarvoor de imker honing rechtstreeks aan zijn klanten verkoopt. De laatste notering was DM 3,50 per pond zonder glas. Dat is in ons geld f 3,15. In „Rheinische“ van november lezen we: Als een imker zijn honing aan een „vulstation“ verkoopt voor DM 3,— (f 2,70) en als hij die in de winkel te koop ziet staan voor DM 5,— (f 4,50), moet de marge van 66% hem op de gedachte brengen dat hij de verkoop van zijn honing beter rechtstreeks aan de verbruiker ter hand kan nemen.

In Luxemburg geldt een van overheidswege vastgestelde maximumprijs van Fr. 52,— per pond honing inclusief flacon. Dat komt ongeveer overeen met f 3,75. Reisdorffer kleedt in Luxemburgische van oktober de imkers tot op het hemd en nog verder uit: praat me niet van ziektebestrijding, spuutschade, onkruidverdelging en slecht weer; de imkers zelf zijn de grootste vijanden van de bijenteelt. We poseren voor het publiek zo graag als „idealisten“. Verander dat maar in „idiotisten“.

Hij geeft tal van voorbeelden van het prijsbederf, dat de imkers zelf veroorzaken; er zijn er, die hun honing voor 45 Frank (f 3,25) aan de consument aanbieden, maar ook die hun honing rechtstreeks aan de verbruiker leveren voor 30 Frank (f 2,20). Zo blaft Reisdorffer de Luxemburgse imkers aan. Als we de prijzen bekijken die hij noemt, vragen we ons af of honds geblaf voldoende zou zijn voor de Nederlandse imkers. Als we de Nederlandse leeuw ze eens flink lieten aanbrullen?

PADDEN

In Oost-Duitsland behoort de pad tot de beschermde dieren. Dit zegt G.K.Z. november maar even om te voorkomen dat de imkers een kruistocht tegen de padden als „vijanden der bijen“ beginnen naar aanleiding van het ook door ons overgenomen artikel over padden en bijen.

SELECTIE

Broeder Adam houdt op 300 standvolken niet minder dan 500 kunstzwermen (afleggers), vertelt ons de bekende imker Heinrich Thiele in N.W.D. december, en broeder Adam weet heel precies waarom hij dat doet. Wij beoordelen de bijen naar menselijke maatstaven. Als we twaalf koninginnen telen, nemen we aan dat ze alle twaalf gelijkwaardig zijn, omdat we met onze ogen geen verschillen kunnen ontdekken. Maar ze zijn niet gelijkwaardig. De bijen hebben een betere „neus” voor een goede koningin dan wij. Als we de bijen van ons teeltvolk hun gang lieten gaan, zouden de bijen er slechts weinige uitzoeken, die zij waardevol vinden. Doorgewinterde praktische imkers hebben steeds weer de ervaring opgedaan dat koninginnen, die door de bijen in de steek gelaten worden, volken opleveren die weinig honing geven.

Thiele vertelt hoe een oude imker een dozijn koninginnen uit een nazwerm zocht, ze in moerhuisjes deed en ze over de oppervlakte van een korf verdeelde. De bijen van de zwerm voegden zich bij slechts een paar van deze koninginnen; de andere lieten ze in de steek. Jarenlange ervaring had deze oude imker geleerd; dat die in de steek gelaten koninginnen werkelijk waardeloos zijn. Door een groot aantal afleggers te maken schept broeder Adam zich de mogelijkheid van selectie. In de aflegger kan men de kwaliteit van de koningin het beste beoordelen. In juli geeft men de beste koninginnen uit de afleggers aan de hoofdvolkten. De minderwaardige koninginnen worden verwijderd en hun broedraten worden gebruikt voor versterking van de wintervolken. Broeder Adam teelt op productie en niet op kleur of op „schoonheid”. Van hem kunnen we veel leren, roept Thiele uit. Bevolk in de zomer lege kasten en zesramers; dan hebt u kans de beste koninginnen te krijgen en de grootst mogelijke oogsten.

(Als een Duitse imker het woord „aflegger” gebruikt, bedoelt hij het volgende. Hij neemt minstens drie ramen met gesloten en zo mogelijk uitlopend broed met de daarop zittende bijen. Deze doet hij met twee raten met voedsel en stuifmeel in een kast, liefst op een warme dag en als er dracht is. De vliegbijen vliegen dan direct en volledig naar de oude plek terug. Deze aflegger geeft hij de volgende dag een jonge koningin uit zijn bevruchtungskastjes.)

HONINGRAMEN UITBOUWEN

In de Blaue van januari staan tal van antwoorden op de vraag hoe men aan goed uitgebouwde honingramen komt. We nemen de belangrijkste wenken over.

Hang in een honingkamer nooit om en om uitgebouwde raten en raampjes met kunstraat. Als

er dracht komt, verlengen de bijen de cellen van de reeds uitgebouwde raten nog verder. Ze maken er spekraten van. En tussen twee van die spekraten vind je dan het in de verdrukking gekomen raampje met kunstraat. Dus: de uit te bouwen kunstraten naast elkaar en niet tussen uitgebouwde raten. Alleen de buitenste twee raampjes mogen uitgebouwd zijn. Na de langste dag lukt het uitbouwen van raampjes lang niet zo goed als daarvoor. Dat geldt in het bijzonder voor honingkamerraampjes.

De bijen bouwen alleen als er voldoende dracht is.

Als men bij de broedkamerramen goede, nog licht doorlatende raten heeft met b.v. onderaan darrecellen, kan men het goede deel van zo'n raam „omsnijden” in lege honingkamerramen. Een paar stukjes raffia erom binden om de ingevoegde raat op zijn plaats te houden. Tegen de tijd dat de bijen het raffia verwijderd hebben, hebben ze het stuk uitgebouwde raat ook al in het raampje vastgebouwd. Je moet goede, lichtbruine raten op deze wijze omsnijden en geen „schoenzolen”. Schoenzolen noemen de Zwitserse imkers de zwarte, zware, taai raat, die veel te lang gebruikt is.

Als broedkamerramen en honingkamerramen even groot zijn, kan men zijn honingkamerramen beter in de broedkamer laten uitbouwen.

Niet alle volken bouwen even vlijtig. Er zijn volken, die tijdens de dracht liever de broedkamer vol honing stoppen dan kunstraat in de bovenbak uit te bouwen. Andere daarentegen nemen de bovenbak met kunstraat bij dracht direct in gebruik en bouwen die vlijtig uit.

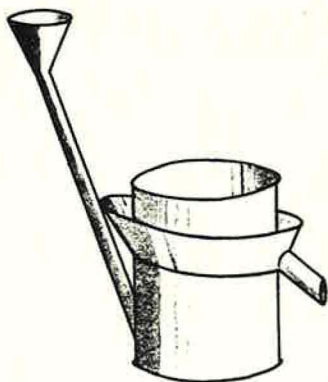
BESTRIJDINGSMIDDELEN-MISERE

De heer L. Onderwater te Wassenaar zond ons de Volkskrant met een bespreking van „Zilveren sluiers en verborgen gevaren” van Dr. C. J. Briejër, de oud-directeur van de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen. Henk Uilenbroek noemt in die bespreking het boek van Dr. Briejër „een grimmige waarschuwing”. Wij, imkers, hebben een dubbel belang bij het bespuitingsprobleem. Niet alleen wijzelf lopen gevaar omdat de lucht, die wij inademen en het water en het voedsel dat wij gebruiken bedorven worden, maar ook onze bijen lopen gevaar. Wie wel eens 'n dik tapijt van dode bijen voor zijn kasten gevonden heeft is Dr. Briejër stellig dankbaar voor zijn grimmige boek.

WASSMELTER

In G.K.Z. december vinden we weer eens een tekening van de bijna vergeten M. G. Wassmelter, die we hierbij afdrucken.

Het belangrijkste onderdeel is de „gieter met

erg lange tuit". Schenkt u maar even geen aandacht aan het melkkokerachtige randje met afvoertuit, het heeft geen enkele verbinding met de gieter.

De gieter heeft een inhoud van ongeveer 10 liter. We doen er ongeveer drie liter regenwater in en vullen hem verder met oude raten. Dan wordt het hele geval verwarmd. Tegen de tijd dat de inhoud van de gieter kookt, spannen we een zeefdoek over de grote opening. We herinneren ons, dat was lichter is dan water. In de gieter zit het hete water dus onderin, daarop drijft een

laag vloeibare was. U ziet dat de tuit van de gieter aan de bovenkant trechtervormig is? In die trechter gieten we nu kokend water. De vloeibare was in de gieter komt nu langzamerhand naar boven en de gieter loopt ten slotte over. De vloeibare was dringt door het zeefdoek en komt terecht in de buitenste rand. Deze vloeibare was loopt door het tuitje in een bak met heet water, waar we het langzaam laten afkoelen.

Het apparaat moet natuurlijk worden gemaakt van een metaal dat bijenwas niet aantast, dus van koper of aluminium.

WIJ ZIJN HARDLEERS.....

Harold Armitt las in een vorige jaagkieps een goede raad in verband met het zwermen en hij neemt die in Irish januari over. Hij voegt daaraan toe: En nu een waarschuwend woord aan de lezer. Zeg niet: dat lijkt goed en dat moet ik dit jaar proberen, maar gooi dit maandschrift in de prullemand. Maak geen notities en vergeet alles. In mei en juni zwermen uw volken weer en u krijgt wéér geen zomerhoning. Zo handelen tal van imkers en daardoor duurt het vijftig jaar voordat een gepubliceerde verbetering algemeen bekend wordt.

De Nederlandse imkers herinneren zich de gegeven goede raad natuurlijk allemaal nog, maar de lezers van ons Ierse zusterblad schijnen bijzonder hardleers te zijn, dacht uw Y.

Beschikking bestrijding perevuur gewijzigd VERBODEN BIJEN TE HOUDEN IN VIER ZEEUWSE GEMEENTEN TUSSEN 31 MAART EN 16 JUNI

De beschikking bestrijding perevuur (Noord- en Zuid-Beveland) II is zodanig gewijzigd dat in de gemeenten Wissenkerke, Kortgene en Wolphaartsdijk en in het gedeelte van de gemeente Kattendijke, gelegen ten Westen van de provinciale weg van Goes naar de verbinding van Zuid- naar Noord-Beveland, het houden van bijen verboden is tussen 31 maart en 16 juni daaraanvolgend. Dit blijkt uit een door de minister van landbouw en visserij in de Staatscourant van 28 maart gepubliceerde beschikking. Zoals bekend kunnen bijen door hun bezoek aan bloesems gevaar voor verspreiding van perevuur opleveren.

Op verzoek van belanghebbenden kan door de directeur van de Plantenziektkundige Dienst ontheffing van het verbod worden verleend voor het houden van bijen t.b.v. de bestuiving van onder glas geteelde gewassen. Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden.

UITBREIDING VAN HET VERVOERSVERBOD VAN BIJEN IN LIMBURG

In Limburg is opnieuw een gebied, dat ditmaal omvat de gemeenten Grathem, Baexem, Heel en Panheel, Hunsel alsmede Thorn, aangewezen, waaruit en waarheen geen bijen mogen worden vervoerd. Binnen het nieuwe gebied is het bovendien verboden bijen van en naar de gemeente Grathem te vervoeren. Dit blijkt uit een in de Staatscourant van 4 april gepubliceerde beschikking, waartoe de minister van landbouw en visserij op grond van de Bijenwet heeft besloten. Een vervoersverbod is reeds elders in deze provincie geldig.

In verband met een besmettingsgeval in de gemeente Grathem van de gevaarlijke mijtziekte, de bijenziekte acariose, waren de nieuwe maatregelen noodzakelijk.

De Rijksbijenteeltconsulent, gevestigd Bredaseweg 304 te Tilburg, kan desgevraagd al dan niet onder voorwaarden, ontheffing van de verbodsbepalingen verlenen voor wat het vervoer van bijen naar en binnen vorenbedoeld gebied betreft.

21e Internationale Bijenteeltcongres

TE MARYLAND (V.S.)

EN EEN DAARAAN VERBONDEN REIS LANGS EEN AANTAL BIJENLABORATORIA IN CANADA EN DE VERENIGDE STATEN

door H. H. W. Velthuis (Lab. Vergelijkende Physiol., Rijks Universiteit te Utrecht)

J. Beetsma (Lab. Entomologie, Landbouwhogeschool te Wageningen)

HET ACCEPTEREN VAN KONINGINNEN DOOR EEN VOLK

Normaal heeft elk bijenvolk één koningin, de aanwezigheid van meerdere koninginnen wordt niet geduld. In Amerika wordt wel tijdens een goede dracht het „Two-queen systeem” toegepast, waarbij de twee koninginnen in een zeer groot volk worden ondergebracht. De onderlinge afstand is echter betrekkelijk groot en bovendien kunnen ze elkaar niet bereiken door afscherming met een koninginnerooster. E. R. Harp (Univ. Wisconsin) is er in geslaagd om in één volk tientallen koninginnen te laten verzorgen. Dit kan alleen wanneer in het late najaar wordt gestart, het verzorgingsvolk mag geen broed meer bezitten. De koninginnen worden in kooitjes in de raat opgesloten, zodat ze niet bij elkaar kunnen komen. De onderlinge afstand is slechts enkele centimeters. Omdat de kooitjes met koninginnerooster zijn afgesloten, hebben de werkbijen vrije toegang tot alle kooitjes. Zoals bleek, moet de eerste 90 minuten na het inbrengen van de koninginnen scherp worden gelet op het agressieve gedrag van de werkbijen. De werkbijen trachten dan de koninginnen te doden door het zogenaamde inballen. Worden de agressieve bijen gedurende de eerste 90 minuten geregeld verjaagd door middel van wat rook, dan volgt later slechts weinig verlies van koninginnen.

Het is de vraag in hoeverre het gedrag van de koninginnen aanleiding geeft tot het inballen. Interessant is hierbij te noemen, dat in Guelph (Canada) een Indiase student werkt over het accepteren van vreemde koninginnen in een moerloos volk. Hij onderzoekt het gedrag van koningin en werkbijen bij invoeren van de koningin, nadat deze is behandeld met een rustgevend of opwekkend middel.

Een stap verder nog gaat het werk van N. E. Gary (Davis, Californië). Gary maakt „volkjes” van uitsluitend bevruchte koninginnen. Gedurende enkele dagen worden de koninginnen in het

donker aan elkaar gewend in nauwe gazen „habituation cylinders”. De koninginnen kunnen zich in deze cilindres niet omkeren, ze worden geplaatst in verschillende posities en wel kop aan kop, kop aan achterlijf en achterlijf aan achterlijf. In deze cilindres wordt geregeld agressief gedrag opgemerkt, dat echter na 90 minuten is verdwenen.

Na de gewenning worden de koninginnen samen gevoegd in een observatiekastje. Eerst zijn de koninginnen erg bewegelijk, maar al gauw worden ze rustig en vormen een trosje. Op deze manier werden b.v. 7 koninginnen gedurende 14 dagen bewaard. Geregeld komt uitsteken van de tong voor, maar toch is er geen voedseluitwisseling van belang. Hoe deze toestand kan bestaan is nog moeilijk voor te stellen. Misschien is het zo, dat deze koninginnen na 90 minuten geen geurstoffen produceren of een gemeenschappelijke geur hebben gekregen. Mogelijk is het een aanpassing van de reukzintuigen of bestaat er een langzaam opgebouwde stress-toestand als reactie op verschillende individuele geuren.

N. E. Gary (Davis, Californië) vertoonde een olfactometer, waarin de aantrekkelijkheid van verschillende koninginnen zal worden getest. Aan de omtrek van een cirkelvormige bak van plexiglas zijn door straalsgewijze plaatsing van wanden kamertjes gemaakt. In elke kamer kan een koningin worden geplaatst. In het centrum van de bak is een opening waardoor de werkbijen binnen kunnen komen. Gehoopt wordt, door telling van het aantal verzamelde bijen per koninginnekamertje, een goede maat voor verschillen in aantrekkelijkheid van de verschillende koninginnen te verkrijgen. Verschillen in aantrekkelijkheid werden reeds gevonden door koninginnen in moerhuisjes op de toplatten van een volk te leggen. Misschien liggen deze genoemde verschillen in aantrekkelijkheid wel ten grondslag aan de moeilijkheden welke worden ondervonden bij het invoeren van een koningin. Mogelijk komt deze factor versterkt naar voren

bij het werken met kunstmatig geïnsemineerde koninginnen, omdat de natuurlijke selectie werd uitgeschakeld.

WACHTBIJEN

R. Boch (Ottawa) isoleert verschillende stoffen uit de angelklieren van werkbijen. De werking van een van deze stoffen, het iso-amyl-acetaat, werd ons gedemonstreerd. Wordt een kurkje met wat iso-amyl-acetaat op de vliegplank van een kast gezet dan volgt een zeer snelle reactie van de wachtbijen. Rondom het kurkje vormt zich een dichte bal van druk bewegende bijen, die met elkaar er voor zorgen, dat het kurkje van de hellende vliegplank wordt verwijderd. Er volgt geen steekgedrag.

Op 10 cm afstand van de vliegopening geeft deze stof geen „attractie” en erbij behorend „agressief” gedrag meer. Na het wegnemen

van het kurkje duurt het nog wel 30 minuten voordat de extra wachtbijen zich hebben teruggetrokken in de kast; toch is het gedrag vrijwel meteen weer rustig. Wanneer na een half uur de stof weer wordt aangeboden, dan treedt echter een versterkte reactie op. Kennelijk duurt de toestand van paraat zijn veel langer dan de uiterlijk zichtbare opwindings. Wordt iso-amyl-acetaat op een voerplaats aangeboden, dan werkt het als een afwerende stof. Bij deze proef blijkt dus ook, dat een gedragsreactie op een bepaalde stof wordt beïnvloed door de plaats in het levensmilieu.

Bij dit soort proeven rijst de vraag, wanneer men nu van aantrekkings- en wanneer van ontwijkgedrag moet spreken. Een hoge concentratie van een stof kan b.v. een ontwijkgedrag te weeg brengen, terwijl een lagere concentratie een zoekgedrag oproept.

Bijenhouden / met succes

derde druk, door H. J. van Gool, Leraar in Algemene Dienst bij de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, verschenen bij de N.V. Uitgeversmaatschappij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle 1968.

In 1953 kwam bij de uitgeverij Pompe te Leiden de eerste druk van „Bijenhouden met succes” van de pers, die zo snel was uitverkocht, dat reeds binnen een jaar een tweede druk verscheen. Dat thans een derde herziene uitgave voor ons ligt, bewijst dat er nog steeds behoefte aan een dergelijke leidraad bestaat. Het vervangen van de in de beide voorgaande drukken behandelde fruitteeltkast door de spaarkast maakte ingrijpende wijzigingen noodzakelijk.

Ook het fotomateriaal deelde in deze vernieuwing en werd belangrijk uitgebreid, waarbij de schrijver nog al gebruik heeft gemaakt van eerder gepubliceerde opnamen van anderen, evenwel — een enkele uitzondering daargelaten — zonder bronvermelding. In de vorige drukken was dit wel het geval.

Het slappe papieren bandje is vervangen door een gekartonnerde omslag en met al deze verbeteringen ging een prijsverhoging tot f 13,25 gepaard, wat ons voor een werk van deze omvang nog al aan de stevige kant lijkt. Daar staat tegenover dat het een veelzijdig bruikbare handleiding is, niet alleen als leidraad voor het bijenteeltonderricht op land- en tuinbouwscholen, waarvoor het op de eerste plaats bestemd is,

maar ook als gids bij het geven van beginnerscursussen. De overzichtelijke indeling in theorieën en praktijklessen, de heldere stijl en klare en duidelijke taal maken het daartoe bij uitstek geschikt. Trouwens elke imker kan er zijn voordeel mee doen en als handige en beknopte handleiding, die in de loop van het seizoen kan worden geraadpleegd over hetgeen op dat ogenblik van belang is voor de imker, mag het o.i. in geen enkele afdelingsbibliotheek, hoe klein ook, ontbreken.

Een enkele opmerking willen wij ons nog veroorloven:

Op blz. 151 „honing afnemen” onder c. lezen we „Ramen met uitsluitend gesloten broed kunnen gerust geoogst worden” en onder d. „Slinger de volken niet helemaal droog; immers: geen voer, geen broed, geen bijen, geen honing bij een volgende dracht”. Zou het in dat verband niet beter zijn het oogsten van honing uit het broednest maar helemaal achterwege te laten? Op blz. 215 staat dat het normaalblad voor de Simplexkast verkrijgbaar is bij de uitgeverij Waltman voor f 2,25. Sinds enkele jaren is de prijs f 10,— en is het Normaalblad verkrijgbaar bij het Bijenhuis en niet meer bij Waltman.

H. G. M.

in Polen

Dat men altijd al honing heeft weten te waarderen bewijst een tekening in een oude grot in Spanje, waarop een mens is afgebeeld die honing uit een nest van wilde bijen haalt. Ook in Polen worden al eeuwen lang bijen gehouden. De bijenteelt nam en neemt er nog steeds een belangrijke plaats in; zeer oude rechtsvoor-schriften geven reeds aan hoeveel honing en was als schatting opgebracht moest worden. De teelt in bossen, waarbij de bijen gehuisvest waren in uithollingen in de dikke stammen van meer dan honderd jaar oude dennen, werd in erfpacht gegeven. Beschrijvingen van de plichten van de pachter (zoals o.a. vermeld zijn in statuten daterend uit het jaar 1401) bevatten de bepaling dat bij niet-betalen van de schatting de erfpacht afgenomen kon worden.

in het oude Polen werden bijen als heilige dieren beschouwd. Later, in de negentiende eeuw, werd de bijenteelt minder belangrijk; de honing werd steeds meer vervangen door suiker, en inplaats van bijenwas ging met stearine, petroleum en tenslotte electriciteit gebruiken voor verlichting.

Toch is honing nog steeds een veelbegeerd voedings- en geneesmiddel. Ook als genotmiddel neemt het een belangrijke plaats in, want de Pool weet er een voortreffelijk wijntje en een pittige honinglikeur uit te bereiden! Nu men algemeen overgegaan is op verplaatsbare korven kan ook beter van de bestuiving van gewassen door bijen geprofiteerd worden.

Het leven van de bijenbevolking werd even bedreigd toen de regering (die met belangstelling zag dat het houden van bijen een goed zaakje was), op het idee kwam belasting op het bezit van bijen te gaan heffen. De animo van de bijenhouders zich voor hun bijenteelt in te spannen daalde daardoor aanmerkelijk. Aan de andere kant zag men van overheidswege het belang van een goede bijenstand zeer goed in, en werden maatregelen genomen om deze in stand te houden. Een instituut is opgericht dat zich speciaal bezighoudt met de bestrijding van ziekten van nuttige insecten, en er werd een leerstoel voor de bijenteelt ingesteld. Het instituut doet veel voorlichtend werk, en maakt de imker bekend met de symptomen, het verloop, de bestrijding, en natuurlijk vooral het voorkómen van ziekten onder de bijen. Dat het

Beeld van de H. Antonius als bijenkorf

instituut „in een behoefte voorziet,” zoals dat heet, blijkt uit het feit dat er al ongeveer een miljoen diertjes ter onderzoek aangeboden zijn, en in het laboratorium onderzocht.

Verder is er in elke provincie een speciaal laboratorium met aan het hoofd een dierenarts, en worden ervaren imkers opgeleid tot adviseurs. Uiterst belangrijk is natuurlijk dat de koningin, vroeger de geest van het bijenvolk genoemd, gezond is. Vandaar het motto van de ambulancedienst waarover het instituut beschikt om snel te kunnen helpen: „Een gezonde geest om een gezond lichaam”.

Het beroep van imker heeft in Polen altijd al in hoog aanzien gestaan; imkers behoeften vroeger voor het gerecht zelfs de eed niet af te leggen!

Veel oude bijenkorven zijn prachtige staaltjes van poolse volkskunst. Om ze voor verval te bewaren heeft men een openluchtmuseum gesticht in een park, waarin hoofdzakelijk nectarleverende planten staan. Hierin zijn oude korven te bewonderen. Ze hebben soms wonderlijke vormen. De Heilige Antonius bijvoorbeeld zou wel uitermate verbaasd zijn te horen dat zijn beeld als woning voor bijtjes gebruikt werd. Misschien is hier sprake van een afbeelding van Antonius Melissa, een Byzantijn uit de elfde eeuw, die zijn bijnaam te danken heeft aan zijn verzameling aphorismen die hij de titel **Melissa** gaf.

In het openluchtmuseum zijn tevens oude gereedschappen, gebruikt bij het winnen van honing, bijeengebracht.

Ook in het vijfduizend ha metend natuurreservaat Bialowieza, aan de russische grens gelegen, zijn nog overblijfselen van de meer primitieve manier om honing van (wilde) bijen te

verzamelen, bewaard gebleven. Een spleetvormige opening in een boomstam gaf toegang tot de verblijfplaats van de wilde bijenvolken, en dus ook tot de opslagplaats van de verzamelde honing. Behalve de bijen zelf konden ook de mensen en de beren die hier voorkomen, de zoetigheid wel waarderen. Om beren-concurrentie uit te sluiten bij de honingjacht bevestigde men een plank met één spijker voor de spleet; de plank kon gemakkelijk opzij gedraaid worden door de mens, een manoeuvre waarvoor beren niet slim genoeg bleken te zijn.

In zelfgemaakte vaatjes van lindehout werd, en wordt ook nu nog, de honing bewaard. Het aantal wilde volken vermindert ook in dit natuurreservaat snel; in het hele bos zijn nog maar ongeveer twintig bijennesten te vinden. Ook op internationaal niveau doet Polen mee; het is vertegenwoordigd in de wereldorganisatie van imkers „Apimondia”.

De Bilt.

Mej. W. LOKHORST

Zeer oude Poolse bijenkorf

Zeeaster - ervaring

In het begin van mijn imkersloopbaan, nu vijftig jaar geleden, stond mijn korfvolk ongeveer 3 km van de zeeaster en deze korf woog bij het opzetten 45 pond. Deze korf overwinterde goed en gaf het volgende jaar drie zwermen voor de heide.

De zeeaster honingt zwaar en wordt vóór alles bevlogen, al moeten de bijen er een paar km, soms zelfs 5 km voor vliegen. Ze komen thuis bepoederd met geel stuifmeel.

De korven wogen aan het einde van het drachtseizoen resp. 82, 75, 63 en 35 pond.

Als de zeeaster in de maanden juli of augustus of tijdens de bloei een of meerdere malen wordt overspoeld door vloedwater, geeft hij niet meer of slechts zeer weinig.

Doordat de kwelders in oostelijk Groningen door de koeien en schapen worden afgegraasd, is daar de zeeasterdracht van weinig betekenis meer.

Groningen.

R. R. DE GROOT

Imkerskunst

De tachtigjarige heer J. C. Swart is voorzitter van onze afdeling Zoetermeer. In verband met de komkommervoorziening waren zijn bijen vorige zomer niet thuis. Toen deed zich het leuke voorval voor, dat aan de voorzijde van zijn huis, juist onder zijn eigen bovenwoning, een zwerm zich vastzette. Onder enorme belangstelling liet hij zijn imkerskunst zien, door de zwerm te scheppen en achter zijn huis te huisvesten.

De heer Swart is slecht ter been. Op de foto zien we hem met zijn stok. Zwermkieps en trap staan gereed en, geholpen door de burens, gaat hij aan het werk.

7 SEPTEMBER: IMKERSDAG DRACHTEN

Van 9 uur af zijn de deuren geopend van „ons aller Lawei“, het nieuwe concertgebouw, waar, in een van de grote benedenzalen, is ingericht de tentoonstelling LITONA II. Het is een tentoonstelling, verzorgd door de leden van de Vogelwacht, de aquariumvereniging, de volière-mensen, de leden van de Koninklijke Natuur-historische Vereniging en van de Koninklijke Maatschappij van Tuinbouw en Plantkunde, de afdeling van de Dierenbescherming en dan, niet te vergeten, de afdeling Beetsterzwaag van onze vereniging. Een unieke tentoonstelling van alles wat de natuur rondom Drachten oplevert, waar-aan door ons, imkers, is toegevoegd de Natio-nale Honingtentoonstelling.

U krijgt volop de gelegenheid de stands en de ingezonden honing te bekijken; er is volop ge-legenheid een kop koffie te gebruiken en in de grote concertzaal, die plaats biedt aan 600 be-zoekers, zal in de loop van de ochtend door onze algemeen voorzitter bekend worden ge-maakt, wie de prijswinnaars zijn in de honing-tentoonstelling. En dan op de namiddag de rond-vaart door het Friese waterland, de prachtige water- en moeraswereld van het Prinsenhof bij de Veenhoop en Eernewoude. Overdekte salon-boten zullen u de gelegenheid bieden kennis te nemen van de schone waterpartijen met hun fauna en flora, terwijl u rustig kunt genieten van koffie, thee of frisdrank bij het verorberen van wat het lunchpakket aan smakelijks en voed-zaams bevat.

Wij hier in Drachten verwachten u op 7 septem-ber, imkers van Nederland!

Zojuist verschenen:

BIJENHOUDEN MET SUCCES

door H. J. van Gool,
3e druk, geïllustreerd,
prijs geb. f 13,25

- Geheel vernieuwd
- Geheel bijgewerkt
- Voor iedere imker een onmisbaar boek

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de
N.V. Uitgeversmaatschappij
W. E. J. Tjeenk Willink - Zwolle
tel. 05200-11444 - postgiro 801449

RAPPORT COMMISSIE NAZIEN BOEKEN

De ondergetekenden, H. Dekkers te Beverwijk en H. Haitsma te Noordbergum, hebben met de accountant en de heer Spaans het accountants-rapport over 1967 bestudeerd.

Op de gestelde vragen werd tot volle tevredenheid antwoord gekregen. De commissie kan zich volledig verenigen met wat in het rapport ver-meld staat.

De notulen der Algemene Vergadering 1967 ge-ven geen aanleiding tot opmerkingen.

Wageningen, 27 maart 1968. (w.g.) H. Dekkers
(w.g.) H. Haitsma

ONZE IMKERSAGENDA

15 mei tot 15 juli: Openstelling bevruchtungs-station Schiermonnikoog.

18 mei: Algemene vergadering Utrecht.

7 september: Imkersdag Drachten.

28 september: ZESTIGSTE bijen- en honing-markt Eerbeek.

De afdeling Groningen bij de bijen op de Wilgendracht in het moerasland in de kop van Overijssel (foto: J. Hartkamp)

Korte berichten

Afdeling Epe

Ook bij de opening van de vergadering van 11 april kon de voorz. A. Wagenvoort twee nieuwe leden aan de vergadering voorstellen. Voorts memoreerde hij, dat de heer Rempt thans lid van de afd. Nunspeet, vroeger lid geworden in Epe, sinds 1 maart 50 jaar lid was van de vereniging, waarmee de heer Rempt van harte werd gefeliciteerd. Van het hoofdbestuur was bericht ontvangen dat de afd. Hattem zelfstandig blijft. Tijdens deze vergadering werd er ruim 3000 kg bijensuiker besteld, en werden er een 100-tal volken opgegeven die naar het koolzaad in de Flevo-polder zullen reizen.

Na de pauze kreeg de heer H. G. Maagendans uit Arnhem het woord. De heer Maagendans begon met in zijn betoog te stellen, dat hij bang is geweest dat menig imker zich heeft laten verleiden tot het voeren van de bijen in de laatste periode van mooi weer. Dit is evenwel funest, want het broednest wordt dan onnatuurlijk uitgebreid. En wanneer er dan weer een periode van kou invalt, kunnen de bijen het te grote broednest niet verwarmen. Gevolg dood broed, onnodig verlies aan voer en vliegbijen. Ook was de heer Maagendans er op tegen zwakke volken met elkaar te verenigen. De zwakke van een volk heeft een oorzaak. Ziekte of een slechte koningin. Door twee van deze volken te verenigen, blijft de ziekte of de slechte koningin aanwezig, en het resultaat is dan ook veelal nihil. Daarom is het beter een zwak volk te verenigen met een goed volk. De moer van het grote goede volk aanhouden, van het zwakke volk vernietigen.

Reizen naar het koolzaad is dank zij de polderdirectie veel gunstiger geworden dan ey 10-tal jaren geleden. Het gevaarlijke dieldrin wordt niet gebruikt op de koolkavels die bestemd zijn voor de bijen. Het aldaar gebruikte spuitmiddel thiodaan is voor bijen niet gevaarlijk, zodat het afsluiten van volken tijdens de dracht niet meer nodig is. Dit jaar is de ruimte voor de bijen 2 maal zo groot, terwijl de plaatsingsmogelijkheden veel groter zijn. Beangstigend vond spreker het, dat er nog zoveel slechte kasten op de kool aanwezig waren. Lekkende kasten komen nog te veel voor, wat roverij door andere bijen in de hand werkt. Roverij brengt ook weer ziekteverspreiding met zich mee, zoals de ziekte Nosema. Nogmaals werd er op gewezen dat het belang van verspreid en gevarieerd plaatsen van de volken, en dus niet op één rij, niet mag worden onderschat. Het vervliegen van de bijen kan nare gevolgen hebben.

Vroegtijdig ruimte geven is van belang, want anders worden de bijen lui, en krijgt de zwermplust de overhand. Is er een 15 pond honing in de honingkamer, dan moet er een tweede honingkamer geplaatst worden. Niet wachten totdat er al een 25 pond honing in de eerste honingbak zit. Haaldrift bevorderen is ook kunstraat laten uitbouwen. Te veel uitgebouwde raten verwekt ook zwermneiging. Het fabeltje dat 1 pond was 10 pond honing kost gaat niet geheel op. Wanneer was door de bijen wordt uitgezweet, bevordert dit de haaldrift en kost in wezen dan geen honing. Eén van de vragenstellers wilde weten hoe men de ziekte Nosema herkent. De vraag was moeilijk te beantwoorden. Nosema kan alleen goed worden herkend door waarneming onder de microscoop. Aangeraden wordt een 50-tal bijen op te zenden in een lucifersdoosje naar Proefbijenstand Ambrosiushoeve. De heer Maagendans verstond de kunst het grote aantal bezoekers, dat aanwezig was, te boeien met zijn helder betoog.

Afdeling Nietap

Onze ledenvergadering werkte een omvangrijke agenda af. Er was echter een verrassing, die niet op de agenda stond en die in alle stilte was voorbereid. Twee bestuursleden hadden n.l. 25 jaar zitting gehad in het afdelingsbestuur. Het waren de heer K. Graanstra te Nietap en G. Polling te Peize, beide bekende imkers. Zij werden door het hoofdbestuur lid R. H. Geskes toegesproken. Deze spelde beiden namens het hoofdbestuur de eremedaille onzer vereniging op de borst. Aan het einde van de vergadering zat men nog een tijdje gezellig bij elkaar om over de bijen te praten.

Afdeling Assen

Op de voorjaarsvergadering van 3 april was de opkomst in verband met de TV-uitzending van de voetbalwedstrijd Engeland-Spanje maar matig. Voorzitter J. Oostveen kon in zijn openingswoord twee nieuwe leden welkom heten. Besproken werd de reis naar het koolzaad te Blijham, waarvoor ter vergadering dertig volken werden opgegeven. Als afgevaardigde naar de algemene vergadering werd benoemd de heer J. A. van Ee en als reserve de heer G. J. Koenders. Medegedeeld werd dat inmiddels met een cursus voor beginners was gestart met 12 deelnemers. Als lid van de Commissie van Toezicht werden benoemd de heren J. A. van Ee en J. C. van den Berg. Voor het te stichten tweede bijenpark is het wachten op de gemeentelijke goedkeuring. Wat betreft de koninginnetelt zal getracht worden enige raszuivere Carnica-koninginnen te bestellen. In verband met de matige opkomst kon van de bestelde imkersartikelen ter vergadering slechts de helft worden afgeleverd. J. H. LUBBERS, secr.

Afdeling Dedemsvaart N.S.

Voorzitter H. Troost heette op de jaarvergadering van 1 april een groot aantal leden, een aantal dames en de heer en mevrouw Van Aarst uit Wageningen welkom. Het ledental beweegt zich in stijgende lijn, de vergaderingen worden goed bezocht en voor het reizen met de bijen wordt de belangstelling steeds groter. Gewoontegetrouw werden de imkersartikelen weer gezamenlijk besteld en een van de leden bood aan de materialen van het Bijenhuis af te halen. Na de pauze werden een paar films vertoond, welke door de heer van Aarst werden toegelicht. Een film over kunstmatige inseminatie van koninginnen en een over het leven van de hommels werden met veel interesse gevolgd. In zijn slotwoord deelde de voorzitter mede, dat aan een beginnerscursus, die door de heer Nobbenhuis wordt gegeven, 14 personen deelnemen.

D. ZONDERVAN, secr.

Ook U kunt GRATIS bezitter worden van het boekwerk „Het Kleine Bijenboek” van de zeer bekende schrijver wijlen de heer Joh. A. Joustra
Zie maandblad van febr. '68.

Wij geven U dit boekwerk geheel gratis bij aankoop vanaf f 50,— aan imkersartikelen.

Door eigen grote importen van materialen zijn onze kwaliteiten materialen de beste en de prijzen zeer laag. Voor onze artikelen verwijzen wij U naar de advertentie in het maaltijdsnummer. Of vraagt onze meer uitgebreide prijslijst 1968. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZN.
Jubbega (Fr.) - Tel. 05165-382

In memoriam

Op 16 maart overleed op 84-jarige leeftijd ons trouwe bestuurslid de heer

G. J. Leferink,

drager van de eremedaille onzer vereniging. Eerder was hij lid van de afdeling Borculo en daarna van de afdeling Rijsen. Hij was in 1936 mede-oprichter van de afdeling Holten. Hij was penningmeester en suikerbeheerder, welke taken hij met zorg vervulde. Daarna was hij tot zijn overlijden lid van het bestuur. Hij was ijverig en hulpvaardig en een goede raadgever. Wij zullen hem in dankbare herinnering blijven gedenken.

Afdeling Holten
H. J. Pinkert, secr.

Op 10 maart is op 55-jarige leeftijd overleden de heer

G. W. Lantink,

secretaris-penningmeester van onze afdeling. Wij missen veel aan hem.

Afd. Haaksbergen
J. W. van Hummel

Op 6 april is op 66-jarige leeftijd van ons heengegaan ons oud-bestuurslid en trouwe imkervriend de heer

Jan Ekkerman

te Enkhuizen. Hij was een echte bijenvriend, een trouw bestuurslid en hij was in het bezit van het diploma Praktisch Imker. Dit jaar zou hij 50 jaar lid van onze vereniging zijn geweest.

Een goed imker met veel doorzettingsvermogen is van ons heengegaan. Wij zullen hem in ere blijven gedenken. Dat hij ruste in vrede.

Afdeling West-Friesland
H. Boelis, voorzitter

De afdeling Bergum verloor haar oud-lid de heer

Egbert Zijlstra,

die tot dit jaar lid was en node afscheid moest nemen van zijn bijen, omdat de verzorging hem te zwaar viel. Vele jaren was hij een trouw lid en een aantal jaren diende hij onze afdeling als penningmeester. Hij ruste in vrede.

W. de Vries, secr.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 846801 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

GEVRAAGD: **imkersbenodigdheden** zoals honingslinger, kunst-raat, ontzegelvork, bijenboeken enz. enz. Aanbiedingen met prijsopgave aan J. Roelofsen, van Bommellaan 13, Wassenaar.

TE KOOP: **12 prima bijenvolken** in beste dubbele simplexkasten op koolzaad Flevopolder. E. Haak, Beetsterzwaag, tel. 05126 - 1371.

TE KOOP: 7 bevolkte kasten met bijen, 11 kasten met uitgebouwd werk, 1 Herzogslinger als nieuw en veel los materiaal, 25 nieuwe korfkleedjes. J. Veen, Brouwerijstraat 46, Uithuizen (Gron.).

TE KOOP: **een waspers**, tegen elk aannemelijk bod, moet weg. Te bevragen bij A. Luimes-Scholten, Bergweg 5, Leersum. 's Zaterdags de gehele dag te bezichtigen.

AANGEBODEN: **Bijenvolken** op ramen door B. C. Jongejans, Burg. Prinslaan 45, Ede, tel. 11303.

TE KOOP: Bevolkte simplexkast, lege simplexkast, observatiekastje, dieraams honingslinger, zwermkieps, diverse bijenteeltbenodigdheden. Braakenburg, Bovensteweg 17, Mook, tel. 08806-1207.

AANGEBODEN: **Bijenvolken** in prijzen van f 5,— tot f 60,—, gebruikte bijenkasten f 17,50. Broed en honing kamerraampjes 15 cent per stuk, koninginroosters f 1,50, nog enkele kolbtoestellen f 20,— per stuk, bijenpijpen f 5,—, bijenkorven (gebruikt) vanaf f 3,50 tot f 12,50 (nieuw). Neckapop, Nosemack, Fondant, krachtvoedsel en tevens medicijn voor uw bijenvolken f 4,50 per kilogramverpakking.

Ned. koolzaadhoning f 2,50 per kg. Ned. lindehoning f 2,20 per kg. boekweithoning (import) f 1,45 per kg. lindehoning (import) f 2,— per kg. Alles in bussen van 25 kg. Voor de verpakking van deze honing leveren wij u de benodigde potten met nieuwe deksels à 10 cent per stuk. Plastic deksels (wit) f 3,50 per honderd stuks enz. enz. Handelsbijenstand „De Bijenkorf, Meentweg 103, Eemnes (Utr.), tel. 02153 - 6704.

AANGEBODEN: **Kaukasische Koninginnen**. Zwermtraag en zeer zachttaardig. Teeltmoeren f 30,—. Standbevrucht f 15,— (door kruising tevens zeer productief; maar niet geschikt voor de teelt). Onbevrucht f 7,50 (5 of meer f 5,—). Levering ca. eind juni. P. J. Romeyn, Const. Huygenslaan 18, Zeist. Tel. 03404-16501.

TE KOOP: wegens verhuizing **acht gebruikte bijenkasten**, simplexmaten. K. Kuperus, Bascohof 17, W'orkum (Fr.).

TE KOOP: **bijenvolken** in simplex- en spaarkasten; een metaal honingpers en koninginnetelkastjes. F. Postma, Van Diggelstraet 36, Emmeloord. Tel. 05270-2087.

Het was een goed honingjaar, veel geoogst van onze 300 volken, zodoende kunnen wij U volop leveren tegen zeer geschikte prijzen. Ons bijenpark bestaat reeds 71 jaar; vanaf 1910 (zie het oktobernummer van dat jaar) behalen wij steeds de eerste en ereprijsen met onze honing.

U bent dus verzekerd bij ons het allerbeste te kopen. Klaverhoning f 1,85 per kg. Linde f 2,—. Fruit f 2,05. Heide f 4,—. Minimum afname 25 kg. Bij deze honing, flacons met schroefdeksel voor 10 cent. Verzending ook naar België en Duitsland. Uitgebouwde ramen kopen, niets is makkelijker en voordeliger. U bent van alle rompslomp af, zoals kunststraat inzetten enz. Broedramen 90 cent, honingramen 70 ct. Ronde korven, oer sterk f 12,—. Schepkorf f 10,—. Broedraampjes 30 cent. Honingraampjes 25 cent. Simplex kasten, compleet met ramen en rooster, dak met zink, geschilderd groen met witte banden f 27,50. Honingflacons met schroefdeksel, doos van 24 stuks f 4,—. Bijenkap of sluier f 5,—. Voerbak, ir. Mommers f 10,—. 6-raams kastje met ramen f 9,—. Verkleinblok 2-raams f 2,—. Voerraam voor droge suiker f 1,25, draadrooster f 3,—, zinkrooster f 1,75. Stampfoning, prima voor Uw bijen, beter is er niet, f 1,50 per kg. Min. afname 5 kg. BIJENPARK BRULLEMAN, ZANDPAD 42a, Breukelen, tel. 03462-1303 - giro 377905.